

עולה מדי שנה לא רק במספרים מוחלטים, אלא גם ביחס גבוה הרבה יותר ממספרי גידולי האוכלוסיה.

בעמודים אלה מגיש "העולם הזה" את תוצאות החקירה הממושכת שניהלו כתביו, את ניתוח העובדות המדעיות שי נאספו בשטח זה בארץ ובי עולם, וכן את דעתם של רופי ארנפיש קציני משטרה ועובי דים סוציאליים המטפלים יובי יום במקרים טרגיים אלה. הי כתבה מוגשת מתוך אמונה כי הבנת הרקע הנפשי והחומרי שבאחורי מקרי ההתאבדות עשויה לתרום את חלקה כי שינוי תנאים אלה, וכצימצום התופעה המכאיבה של המתאבדים בישראל.

כשהתפרסמה, לפני שבועיים, הידיעה המרהימה על התאבדויותו של אלוף-משנה נחמיה ארגוב, שלישי של ראש הממי שלה, צפה ועלתה בעיה נושנה וראשונה במעלה אל התעני ינות הציבורית: בעית המתאבדים.

עוד באותו שבוע נפטר רי פא ירושלמי מן הידועים כי ארץ. אשת ראש המשלה עצמה כתבה עליו הספר כי עתונים. גם הוא היה קרבן לאותו פגע - ההתאבדות. אלה שפתחו את לוחות הי סטאטיסטיקה הממשלתית כי שבועות אלה הופתעו להיווכח, כי לפחות אזרח אחד מאזרחי ישראל נוטל את חייו, ככל יום מימות השנה. הם הופתעו גם להיווכח שמספר המתאבדים

כל יום שם אדם אחד בישראל קץ לחייו - מי הוא, מדוע ואיך הוא עושה זאת

המתאבדים

שואים מתחרים בדרך כלל על חייהם כמהירות גדולה יותר מאשר הרוקים. הפרופסור קבע גם שדרך ההתאבדות בארצות-הברית היא האקרה, ואחריו זלוחית הרעל. בישראל, סבורים רופאי-הנפש, אופייניים מקרי ההתאבדות לשכבות העולים החדשים, ובעיקר לעדות המזרח. אולם לא מעטים הם מקרי ההתאבדויות בקרב התושבים החזקים. ההבדל הוא רק בשיטות הביצוע (ראה להלן) ובסיבות למעשי היאוש.

"הורים יקרים, סלחו לי עבור הצרה שאני גורם לכם, אבל הסאדיסטיה הזאת לקחה לי את כל הכוחות. אני מודה לכם על כל מה שעשיתם בימי חיי. אתם הייתם ההורים הטובים ביותר ואני לא הייתי ראוי לכם. אבל החיים עשו אותי חלש מאד. אם אתם אוהבים אותי, אל תצטערו הרבה. ההיפר, היו שמחים שהתפטרתי לתמיד מהכאבים הנוראים. . . . מכתב אופיני זה נמצא בין עשרות מכתבים דומים, בתיק הגדול של חוקר מקרי-המתה הבלתי-טבעיים בתל-אביב. הוא היה כתוב בכתב יד מפורז, על נייר מוכתם בכתימי שמן ואולי בדמעות.

מרבית המתאבדים דואגים להשאיר אחריהם מכתבי-הסבר אחרונים לקרוביהם ולידידיהם. רופאי-הנפש רואים בכך מתן פורקן אחרון לפני ביצוע המעשה. לחוקרי המשטרה משמשים מכתבים אלה אמצעי מצוין לחקירות נסיבות המקרה, ולהחלטה אם אין להאשים איש במות המנוח. לעיתים נמסרים המכתבים האחרונים לגראפולוגים.

כך, למשל, נמסרו מכתביו האחרונים של אלוף-משנה נחמיה ארגוב לגראפולוג המשטרה ע.מ.מ. חיים חגג, כדי שיבדוק את מצבו הנפשי של המנוח ברגעים האחרונים לפני שלחץ על הדק אקדחו. "כתבי-היד מראה על מצב-רוח יציב. המכתבים כתובים בהחלטיות. כתב היד רגיל ביותר", קבע השישה, לאחר שהישה את המכתבים שנמצאו בחדרו של ארגוב עם מסמכים כתובים בכתב-ידו.

ה קרה באחד הקרבות הראשונים בין הצבא היפאני לבין כוחות הנחיתה האמריקאים באוקינוס השקט. בקרב פנים אל-פנים נתקלה יחידה יפאנית ביחידה אמריקאית שגברה עליה. לאחר חליפת-אש זוה, נפסקה הפתע האש היפאנית. כשהגיע הכוח האמריקאי לעמדות האויב, מצא את החיילים היפאנים המכותרים נטולי-חיים כולם. חקירה קצרה העלתה שהם מתו מנעיצת סכין בבטנם. הם עשו זאת כמו ידיהם. ביפאנית קראו לזה "האראקירי".

אולם רק לעיתים רחוקות נוקט בן-האדם בצעד יאוש אחרון, כמו ההתאבדות, למטרות נעלות. אמנם, בהיסטוריה האנושית ידוע על פולחנים דתיים, בהם הקריבו מאמינים את עצמם כמנחת-אלים לאלוהיהם. בהסטוריה הצבאית העולמית מסופר לעיתים קרובות על מבצעים צבאיים, בזכותם ניצלה המולדת, שהיו מבצעי-התאבדות, ושמצעיהם ידעו מראש כי סופם יהיה מות, אפילו אם יצליחו לבצע את המוטל עליהם. המסתגנים הערביים לישראל קראו לעצמם הפדאיון - המתאבדים למען אידאל.

גם דברי ימיה הקצרים של מדינת ישראל מקדישים מקום ניכר, בחלקם הפלילי, לבעית ההתאבדות. אך מתאבדים אלה אינם מופיעים כגיבורים שחרפו את עצמם על קידוש השם. המספרים היבשים והלוחות הסטטיסטיים מספרים על אלפי אזרחים ישראלים שניסו לשים קץ לחייהם כמו ידיהם - ועל המאות שהצליחו בכך.

★ ★ ★

המלחמה - סיבה למתאבדים

ה חוק רואה במתאבד פושע. המדינה, בהתאם לתפישה החברתית המודרנית, נותנת לאזרחיה את הזכות לחיות ואת הזכות למות מוות-טבעי. אך האזרח אינו רשאי לחתר על זכות החיים מרצונו שלו, כשם שהוא אינו רשאי לדרוש זאת מאחרים וכשם שאינו רשאי ליטול את חיי אחרים בידיו הוא.

למרות זאת אין היועץ המשפטי של מדינת ישראל מגיש תביעות משפטיות נגד אלה שביצעו נסיונות-התאבדות וניצלו. הסיבה לכך: המספר הרב של נסיונות כאלה, ורצונם של החוגים הממשלתיים להתעלם מבעיה זו.

ישראל היא, באופן יחסי, אחת הארצות בעלות מספר המתאבדים הגדול ביותר. היא עומדת מבחינה זאת בשורה אחת עם ארצות-הברית, ניו-זילנד ואוסטרליה. בעלות מספר המתאבדים היחסי הגדול ביותר בעולם, לפי פרסומי האו"ם.

שמונים אחוז של המתאבדים בישראל זאן פינק, מנהל בית-החולים לחולי-נפש באוניברסיטת בוקרשט. אין ספק שקביעה זו היא נכונה. החיכוך מתחיל רק ברגע בו מתחילים לנתח את הרקע ל"דיכאון הנפשי".

הפסיכיאטרים בישראל סבורים שהמלחמה ומוראותיה מהווים את הסיבה החשובה ביותר להתאבדות. רבים במדינה הם קרובות השואה ההיסטורית, רבים אחרים נפגעו במלחמת העצמאות ומבצע סיני. על רקע המלחמות התכופות, מצב הבסתוח הרעוע, האסונות המשפחתיים של הורים שכולים ומשפחות הרוסות, ונפגעי המלחמות הנש ארים נכים בגופם וברוחם, מתרבה מספר ההתאבדויות והנסיונות להתאבד, מעל לי ממוצע של כל מדינה אחרת.

★ ★ ★

שלושה וחצי גברים לכל אשה

מ חקר מקרי ההתאבדויות, בעזרת "דו"חות המשטרה של כל מדינות הי עולם, הגיע כבר להשגים טובים, מבחינת האפשרות לקבוע כללים בנושא זה. יחס המתאבדים למתאבדות בעולם הוא שלושה וחצי גברים לאשה אחת. קובע הפרופסור ביללי מאוניברסיטת ייל, במחקרו, שנחשב לאחד המחקרים המוסמכים ביותר בשטח זה. רוב המתאבדים הם בגילים 40-30, והני

הפתרון: טיפול מונע

★ ★ ★

ע יקר הוויכוח הגנוש בין רופאי-הנפש, אנשי המשטרה והעובדים הסוציאליים הוא: האם ההתאבדות היא מעשה-חולשה או מעשה אומץ יוצא מגדר הרגיל? ברור שחיכוך זה ימשך כל זמן שבני-אדם ימשיכו להתאבד בצר להם. בהחלטה התקיפה ליטול את חיי-עצמו, רואים כמה מרופאי-הנפש התקפתי-טירוף, בשעה שאחרים מיהסים זאת לאובדן-חשישים. "אני הייתי מכביד עליכם כל החיים וגם לעצמי", מנסה להתנצל אחד המתאבדים כשהוא זוכר את משפחתו, שטיפול עתה למעמסה על אחרים. "זהו מעשה פחדנות", טוענים לפיכך העובדים הסוציאליים. העמוסים בתיקיהם של משפחות מתאבדים חסרות אמצעים. המתאבד רואה אך את מצבו שלו, שוכח את משפחתו.

רק בנקודה אחת מסכימים כל הגורמים למיניהם: כיצד להקטין את נסיונות ההתאבדות. הדעה הכללית היא שיש לשכלל את הטיפול הנפשי של ההגינה הציבורית. "מספר התחנות לטיפול בנפש אינו מספיק", קובע ד"ר זאן פינק: "את הדגש יש לשים על הטיפול המונע, במקום לספול אחרי כן בתוצאות של הזנחת הטיפול".

אין ספק שרופאי-הנפש וקציני המשטרה צודקים בנקודה זאת. לא מכבר פורסם הדיון וחשבון של מומחה אמריקאי על הטיפול בחולי-רוח במדינת ישראל. מסקנתו היתה: המצב בישראל הוא למטה מכל ביקורת. המקרה האחרון של ההתנקשות בכנסת, מספרם הרב והולך של חולי-הרוח המסי-תובכים בחובות, והמספר המתרבה משנה לשנה של מקרי ההתאבדות, מעיד על שינוי יסודי הנדרש מיד בשטח זה של טיפול בחולי-רוח.

אולם טיפול בנפש בלבד אינו מספיק, מהמרים הרופאים להסביר, כדי להוחר מאשלויות. "בעית ההתאבדויות היא קודם כל בעיה כלכלית וחברתית. את ההפרעות הנפשיות רוכשים המתאבדים לעתיד אחרי שהמכה החברתית או הכלכלית יורדת עליהם. השינוי במצב הנוכחי אפשרי רק אם ישתנו התנאים הכלכליים והחברתיים במדינה".

ליד הגדר

לפי ההלכה הדתית היהודית אין נוהגים בנפטר שהתאבד, כמתים אחרים. אנשי הכרא קדישא קוברים את המנוח על בגדיו בחלקה מיוחדת, מרוחקת משאר החלקות, בקרבת גדר בית הקברות. בתמונה נראית חלקת המתאבדים העלוכה שבבית הקברות. לרגלי המצבות, קברות הנושאים שלט "אלמוני".